

FÖRDJUPNING

Folkmängdsförändring spelar roll vid tillväxtjämförelser

Internationella jämförelser av exempelvis produktion eller konsumtion som avser mäta länders välstånd måste ske korrigerade för folkmängden, det vill säga "per capita". Även när utveckling över tiden studeras är det dock i många fall relevant att använda per capita-siffror eftersom det ofta är intressant att beakta att befolkningen generellt växer. En hög BNP-tillväxt är ingen garanti för att den genomsnittliga invånaren i ett land har erhållit en högre levnadsstandard.

VISSA JÄMFÖRELSE BÖR GÖRAS PER CAPITA

Storleken på en ekonomi, exempelvis mätt med BNP, är generellt av intresse för exempelvis stabiliseringspolitisk analys eller när handelsflöden ska studeras. Men om olika länders välstånd ska jämföras måste detta ske med mått som beaktar folkmängden i länderna i fråga, det vill säga det är statistik av typen BNP per capita som bör användas.⁷⁴

BNP per capita 2012 i Japan, Norge, Sverige, Tyskland, USA och OECD-länderna i genomsnitt visas i Diagram 201.⁷⁵ Som framgår av diagrammet var BNP per capita cirka 20 procent högre i USA än i Sverige 2012. Mätt på detta sätt hade alltså den genomsnittliga invånaren i USA ett högre välstånd än den genomsnittliga invånaren i Sverige.

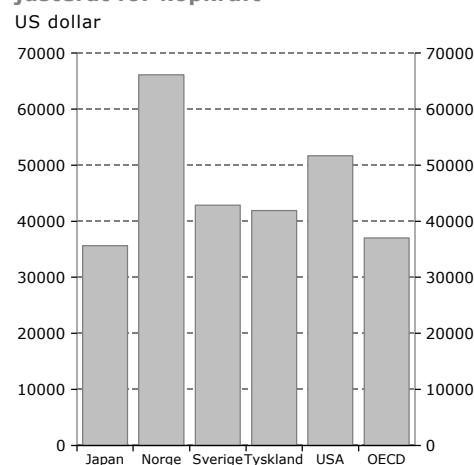
Den relativa utvecklingen från 1993 till 2012 mellan olika länder illustreras i Diagram 202. I diagrammet är BNP per capita i varje tidpunkt normaliserad till 100 i OECD. Detta innebär att länder med ett index över 100 har en BNP per capita som överskrider genomsnittet i OECD-länderna. Vidare innebär ett index som stigit under en viss period att BNP per capita utvecklats starkare i landet ifråga än i OECD.⁷⁶ Som framgår av diagrammet har BNP per capita i Japan utvecklats svagare än i OECD

⁷⁴ Ofta föredras BNI per capita framför BNP per capita eftersom det är ett bättre mått på konsumtionsmöjligheter. (Se till exempel fördjupningen "Real BNI per capita bättre mått på levnadsstandard än BNP" i *Konjunkturläget*, augusti 2005.) Det är dock viktigt att påpeka att ett välkänt problem med att använda BNP per capita, BNI per capita, konsumtion per capita eller liknande mått som välståndsmått är att de inte säger något om hur inkomster eller konsumtion fördelas över befolkningen. Om inkomster fördelas mycket ojämnt kan i princip en representativ invånare i ett land med hög BNP per capita leva i fattigdom.

⁷⁵ Siffrorna avser köpkraftsjusterad BNP i löpande priser i dollar. Det bör noteras att beräkningar av detta slag inte är oproblematiske. Bland annat förknippas köpkraftsjusteringen med mätproblem.

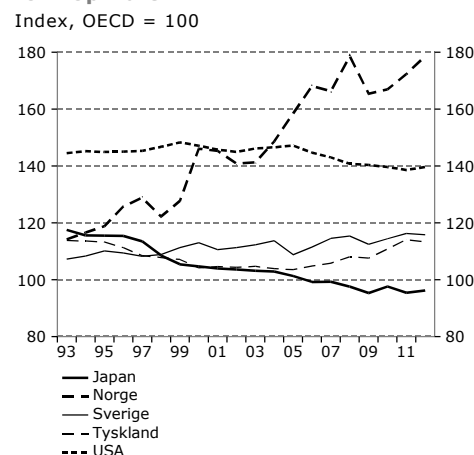
⁷⁶ Noteras bör att Diagram 202 inte säger något om hur välståndet i ett givet land har utvecklats i absoluta termer utan bara relativt OECD-genomsnittet. Detta mått på välståndets utveckling påverkas förutom av BNP-tillväxt per capita även av förändrat bytesförhållande.

Diagram 201 BNP per capita 2012 justerat för köpkraft

Källa: OECD.

Diagram 202 BNP per capita justerat för köpkraft

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

under denna period; från att ha varit nästan 18 procent högre än OECD-genomsnittet 1993 är japansk BNP per capita nu lägre än OECD-genomsnittet. I Sverige har utvecklingen varit något starkare än i OECD. Norge sticker ut med en utveckling som varit avsevärt mycket starkare än i OECD från 1993 till 2012; det beror både på en något högre BNP-tillväxt och en förmånlig utveckling av bytesförhållandet (kraftigt stigande oljepris).

ÄVEN JÄMFÖRELSE AV TILLVÄXTTAL KAN VARA MER INFORMATIVA OM DE GÖRS PER CAPITA

Att BNP i fast pris växer över tiden ses normalt som något positivt. En anledning till detta är tanken att invånarna i ett land med växande BNP får det bättre eftersom det möjliggör en högre konsumtion för den genomsnittliga invånaren. Det bör dock noteras att för att detta ska stämma krävs det generellt att BNP per capita ökar – det är inte tillräckligt att BNP växer. Detta innebär att de slutsatser som ska dras av en given utveckling – till exempel att BNP ökar med en procent – kan vara diametralt skilda beroende på hur befolkningen utvecklas. Om befolkningen minskar med flera procent är BNP-utvecklingen kanske en framgångssaga. Om befolkningen i stället ökar kraftigt är en BNP-tillväxt på en procent snarast ett tecken på allvarliga problem.⁷⁷

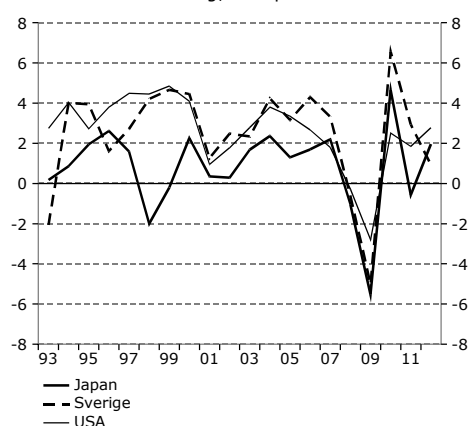
Det kan med andra ord vara informativt att inte bara studera BNP-tillväxt över tiden utan även hur BNP per capita utvecklats. Diagram 203 visar därför tillväxten i BNP i fast pris i Japan, Sverige och USA och Diagram 204 tillväxten i BNP (i fast pris) per capita i samma länder.

Vid en jämförelse av de två diagrammen kan det inledningsvis noteras att skillnaden mellan de två tillväxtmåten är liten för Japan. Detta beror på att befolkningstillväxten varit extremt låg i Japan under perioden; befolkningen ökade från cirka 124,5 till 127,5 miljoner mellan 1992 och 2012. I Sverige och USA har befolkningstillväxten varit högre än i Japan, men då den varierar i ganska blygsam utsträckning följer tillväxten i BNP respektive BNP per capita varandra väl.

Den ekonomiska bild som målas av BNP-tillväxten respektive tillväxten i BNP per capita är inte väsensskild under denna period. Vissa saker är dock värda att notera. Exempelvis visar Diagram 203 att USA hade högre BNP-tillväxt än Japan såväl

Diagram 203 BNP

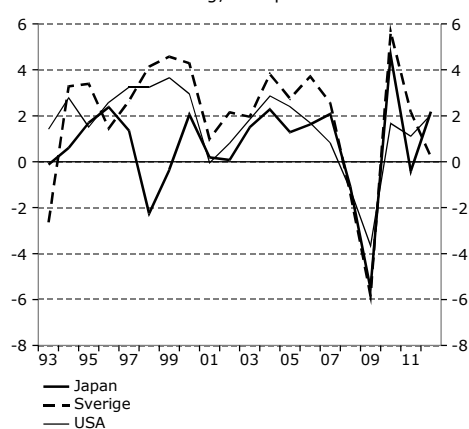
Procentuell förändring, fast pris

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 204 BNP per capita

Procentuell förändring, fast pris

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

⁷⁷ På ett liknande sätt är det relevant att hålla det faktum att befolkningen generellt ökar i åtanke exempelvis när sysselsättningsstatistik diskuteras. En ökande sysselsättning är ingen garanti för att arbetsmarknaden utvecklas på ett tillfredsställande sätt. Om befolkningen i arbetsför ålder ökar snabbare än sysselsättningen går en ökande sysselsättning hand i hand med en minskande andel som är sysselsatta. För arbetsmarknadsanalys är generell sysselsättningsgraden därför ett mer relevant mått att studera.

2001 som 2012, men BNP per capita växte fortare i Japan dessa år (se Diagram 204).

Vidare framgår av Diagram 203 att BNP-tillväxten var hög i Sverige 1998 och 1999, men ännu något högre i USA. Diagram 204 visar dock att tillväxten i BNP per capita var avsevärt högre i Sverige än i USA båda dessa år (4,1 respektive 4,6 procent i Sverige och 3,2 respektive 3,7 procent i USA).

Som framgår av tabell 47 har BNP-tillväxten i Sverige under perioden 1993–2012 i genomsnitt varit 2,5 procent per år, vilket är en tiondel lägre än genomsnittet i USA. Befolkningstillväxten i Sverige har dock varit lägre än i USA. Svensk BNP per capita har därför i genomsnitt vuxit med 2,0 procent per år medan motsvarande siffra för USA endast är 1,6 procent. En rimlig slutsats är alltså att utvecklingen för genomsnittsindividen var mer fördelaktig i Sverige än i USA under denna period.

Om motsvarande jämförelse slutligen görs för real BNP – som tar hänsyn till ändrat bytesförhållande – i stället för BNP i fast pris framgår det av tabell 47 att inte heller då har utvecklingen i USA varit fördelaktigare än den i Sverige.⁷⁸ Trots att tillväxten i real BNP i genomsnitt var ungefär 0,5 procentenhet högre i USA än i Sverige var tillväxten i real BNP per capita densamma.

Tabell 47 Genomsnittlig årlig ökning i BNP och BNP per capita 1993–2012

Procentuell förändring

	Japan	Norge	Sverige	Tyskland	USA
BNP, fast pris	0,8	2,5	2,5	1,3	2,6
BNP, fast pris per capita	0,7	1,7	2,0	1,2	1,6
Real BNP	0,5	3,9	2,1	1,2	2,6
Real BNP per capita	0,4	3,0	1,6	1,1	1,6

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Sammanfattningsvis bör det alltså hållas i åtanke att välståndet för en genomsnittlig individ generellt sett inte växer lika fort som BNP. För den genomsnittliga individen är det nämligen faktorer såsom produktivetsförbättringar och ökad sysselsättningsgrad, inte befolkningstillväxt, som ger ett ökat välstånd.

⁷⁸ Vid beräkningar av real BNP deflateras BNP i löpande pris med implicitprisindex för inhemsk slutlig användning. När BNP i fast pris beräknas sker deflateringen med BNP-deflatorn.